

Валерій ДАНИЛЕВСЬКИЙ

начальник Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації

ПОСИЛЕННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнної агресії російської федерації в Україні національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави, формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності й територіальної цілісності України.

Військовий стан суттєво змінив умови навчання та виховання, а також зумовив труднощі, що потребують від педагога додаткових зусиль та вмінь пристосовуватися до нових умов.

Найважливішими напрямками виховної роботи стали такі:

- національно-патріотичне виховання; волонтерство; формування особистості українця, який усвідомлює свою належність до української нації; формування і розвиток лідерських якостей та навичок;
- психологічна та емоційна підтримка учасників освітнього процесу для збереження їх ментального здоров'я, зокрема учнів-ВПО, індивідуальна робота з емоційно вразливими учнями; створення безпечного та мотивувального простору
- розвиток критичного мислення та медіаграмотності. Формування ефективного дистанційного виховного простору, інформаційної безпеки здобувачів освіти в умовах воєнного стану.

Основним цільовим напрямом наразі стало забезпечення безпекової складової здоров'я особистості, її фізичного, психічного, соціального і духовного благополуччя та пошуку нових альтернативних форм роботи відповідно до нинішніх умов, які забезпечать належний рівень життєвої компетентності здобувачів освіти, що дозволить брати участь у розбудові держави в повсякденний час та віднайти там своє місце.

Що ж вдалося зробити за минулий навчальний рік?

Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану потребувала іншого змісту виховної роботи, тому активізувалася робота щодо виявлення, узагальнення та поширення ефективного педагогічного досвіду з питань національно-патріотичного виховання з учнівською молоддю, використання інноваційних технологій та нових форм роботи в умовах воєнного стану та волонтерської діяльності. Творчою групою вчителів історії розроблено навчальну програму курсу за вибором «**Моя Черкащина для 7-11 класів закладів загальної середньої освіти Черкаської області**». Програма розроблена з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти до громадянської та історичної освітньої галузі.

Метою навчального курсу є формування в учнів/учениць цілісного уявлення про минуле і сучасне Черкащини, де відбувалося багато ключових подій історії України, про видатних уродженців краю, які жили, боролися і творили на благо українського народу, про тих, хто сьогодні мужньо захищає суверенітет і територіальну цілісність нашої держави у російсько-українській війні. (має гриф МОН 3.0219-2023 протокол №10 засідання експертної комісії з історії від 28.04.2023).

З метою активізації отриманих дітьми знань з історії України та популяризації інтересу до історії та сьогодення України, усвідомлення причетності учнівської молоді до процесів розбудови незалежної держави, підвищення активності молоді в процесах прийняття рішень, формування в учнівської молоді почуття національної гідності, патріотизму та розвитку творчого потенціалу

проведено обласні онлайн-вікторини «Творення нової України: від Революції на граніті до Революції Гідності»; «В дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім – Батьківщина»; «Дива і таємниці Черкаського краю»; «Мова – генетичний код нації»; «Що ти знаєш про Україну?» (патріотична гра-квест для вихованців патріотичних гуртків закладів освіти області); обласна відкрита вікторина «Пам'ятаємо! Перемагаємо!», присвячена Дню пам'яті та примирення.

Відповідно до Указу Президента України №143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії росії проти України» у закладах освіти щоденно о 9.00 проводилася загальнонаціональна хвилина мовчання.

У закладах освіти функціонує 561 гурток та клуб патріотичного спрямування, якими охоплено близько 8,3 тис. дітей. Крім цього, в області функціонує Черкаський обласний центр туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді Черкаської обласної ради, до завдань якого належить координація та організація роботи з національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Цього року його перейменовано у КЗ «Черкаський обласний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді ім. Павла Наконечного Черкаської обласної ради». У м. Черкаси функціонує позашкільний навчальний заклад «Клуб юних моряків з флотилією» Черкаської міської ради, який безпосередньо займається питаннями національно-патріотичного виховання дітей та молоді, проводить військово-патріотичні заходи з метою популяризації професії військовослужбовця. У співпраці з 503-ім батальйоном морської піхоти колектив закладу проводить вишколи юних морських піхотинців для юнацького підрозділу морської піхоти. Вихованці вивчають зразки новітньої зброї, роботу з тепловізором, опановують навички керування дронами тощо. На базі закладу створено унікальний музей патріотичного спрямування, який наразі поповнюється новими експонатами.

Проводиться робота щодо розвитку українського козацтва. У 2023-2024 навчальному році у 25 закладах загальної середньої освіти функціонує 61 козацький клас, у яких навчається 1028 учнів. Зокрема, відкрито 13 нових класів. Козачата навчаються та виховуються за програмами виховної роботи, спрямованими на формування кращих рис громадянина-патріота своєї держави у душі традицій козацької педагогіки та виховання. Класи співпрацюють із козацькими громадськими організаціями, волонтерськими та ветеранськими об'єднаннями.

На базі закладів освіти Монастирищенської територіальної громади проведено щорічний відкритий «Кубок Івана Богуна» з військово-прикладних видів спорту серед учнівської молоді, присвячений Дню Українського Козацтва та Дню захисників і захисниць України. У змаганнях взяли участь 12 команд Монастирищенської, Бузької та Іваньківської ТГ (понад 170 учасників).

Проводиться робота щодо формування у допризовної молоді соціальної, морально-психологічної підготовки та мотивації до служби у Збройних силах України. Так, у травні 2024 року у громадах області відбулися навчально-польові збори з юнаками, під час яких учні здобули практичні навички поведінки зі зброєю у рамках вивчення предмета «Захист України».

З метою популяризації професії військовослужбовця, починаючи з 2015 року, щорічно проводиться нагородження

кращих учнів обласною почесною відзнакою „Відмінник Захисту України“ за вивчення предмета „Захист України“. 28 червня 2024 року, у День Конституції України відбулося урочисте вручення почесних відзнак 68 учням та випускникам шкіл Черкащини, а також переможцям обласного етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри „Сокіл“ („Джура“). Загалом з 2015 року відзначено вже 831 учня.

Створено та функціонує 660 об'єктів, присвячених подіям російсько-української війни та її героям (музеї, експозиції, стенди, куточки, зали тощо), з них 13 музейних кімнат, 7 залів та 2 музеї. У музеї історії освіти КНЗ „Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради“ функціонує експозиційна зала „Воїни світла“, присвячена освітянам, які захищали Україну від російської агресії з 2014 року. У цьому ж закладі створено виставку фоторобіт директора Черкаського обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді Євгенія Короля „Обличчя перемоги“, який захищає Україну у лавах ЗСУ та фотографує своїх побратимів. 459 працівників галузі освіти області сьогодні боронять незалежність України. 14 освітян віддали за неї життя.

З метою шанобливого ставлення до захисників нашої держави, вшанування та увічнення їх пам'яті у закладах освіти встановлено 209 меморіальних дошок на честь загиблих воїнів.

Для методичного супроводу обласних заходів з національно-патріотичного виховання позашкільної освіти **проведено такі заходи:**

- Онлайн-наради для керівників, виховників, відділів освіти області щодо організації та проведення етапів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»);
- Вишколи для виховників та ройових Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») «Гартуємо дух разом!»;
- Обласний вишкіл з домедичної допомоги для виховників Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»);
- Обласний польовий вишкіл для виховників куренів, роїв Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»);
- Робота із заявками на реєстрацію куренів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») по Черкаській області.

Функціонує Школа виховників джур Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), яка об'єднала навколо себе 60 виховників роїв, куренів, керівників гуртків «Джура», організаторів гри в регіоні із закладів освіти області та проходить в очно-дистанційному форматі. Метою діяльності школи є теоретична та практична підготовка виховників з організації постійно діючих осередків Всеукраїнської гри «Сокіл» («Джура»). Згідно з програмою, виховники опановують теоретичний і практичний аспект організації роботи з дітьми в рамках Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

Черкаським обласним центром національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді ім. Павла Наконечного проведено обласні тури Всеукраїнських заходів з метою національно-патріотичного виховання, активізації творчого мислення і креативності учнівської молоді та підвищення ролі фото- і відеомистецтва в освітньому процесі:

- Обласний етап фотоконкурсу «Україна – це ми!»;
- Обласний етап конкурсу малюнків «Кольори нашої Перемоги!»;
- Обласний онлайн-фестиваль ватр «Дякуємо захисникам і захисницям України»;
- Обласний етап Всеукраїнського конкурсу на написання есе «Війна за СВІЙ шлях» (дитячий погляд).

Загальна кількість охоплених проведеними заходами здобувачів освіти становить 4 286 учасників.

Для формування відповідального громадянина нашої країни, формування гармонійно розвиненої особистості проведено заходи із залучення дітей та молоді за такими важливими напрямками, як туристсько-краєзнавчий та туристсько-спортивний.

Здійснювалась робота з розвитку учнівського краєзнавства, спрямована на залучення дітей та молоді до активної пошукової та дослідницької роботи, що сприяє формуванню зацікавленості юних краєзнавців історією та природою рідного краю. Активно проводились Всеукраїнські і обласні краєзнавчі експедиції, конкурси, вікторини, конференції, заходи з учнівською молоддю, зокрема:

- Відкритий обласний онлайн-фестиваль «Щедрівочка-щедрувала»;
- Вікторина, присвячена Василю Симоненку «Є в мені щось від діда Тараса і прадіда Сковороди»;
- Вікторина «Туристськими стежками України»;
- Краєзнавчий вишкіл «З глибин народної скарбниці»;
- Вікторина «Цікавинки Черкаського краю»;
- Фото/відео-челенджу «Мандруємо Україною!»;
- Квест «Козацькими манівцями»;
- Обласна школа краєзнавців «Краєзнавство в системі національно-патріотичного виховання учнівської молоді»;
- Обласна краєзнавча конференція «Моя Батьківщина – Україна»;
- Вікторина «В дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім – Батьківщина»;
- Обласний краєзнавчий фестиваль «Мій край – моя гордість!».

З метою виховання у дітей і молоді любові до культурної спадщини нашої країни і рідного краю, бережливого ставлення до духовної спадщини українського народу; розвитку музейної справи в закладах загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної (професійної) освіти відбувся обласний етап Всеукраїнського конкурсу екскурсиводів музеїв закладів освіти «**Край, в якому я живу**». Проведено роботу з краєзнавчими гуртками щодо пошуку музейних експонатів, організації музейних осередків при освітніх закладах та створено помічник з питань музейної роботи.

З метою розвитку спортивного туризму серед дітей та молоді, популяризації здорового способу життя, залучення здобувачів освіти до занять фізичною культурою і спортом **успішно проведено заходи:**

- Майстер-клас з проходження етапів пішохідного туризму
- Майстер-клас на тему «Туристське спорядження та його застосування під час подорожей»
- Уроки туризму
- Онлайн-змагання з паркового спортивного орієнтування
- Навчально-тренувальне заняття зі спортивного орієнтування
- Заняття з топографії та орієнтування на місцевості
- Обласні змагання з паркового спортивного орієнтування
- Обласний етап Чемпіонату України з пішохідного туризму серед учнівської молоді.

За програмою національно-патріотичного виховання також передбачається підтримка регіональних етапів Всеукраїнської військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), організаторами якої є Управління освіти і науки Черкаської облдержадміністрації та Черкаський обласний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді ім. Павла Наконечного Черкаської обласної ради.

У червні на Черкащині завершився II (обласний) етап Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). Учасниками гри «Джура» стали 18 роїв середньої та 19 роїв старшої вікових груп закладів освіти

Черкащини. Знаково, що до обласного етапу долучились 2 рої від закладів професійно-технічної освіти Черкащини. А це означає, що джурівська родина збільшується.

Джури запекло змагалися під час проходження залікових етапів: «Туристсько-спортивна смуга перешкод»; «Впоряд»; «Стрільба із пневматичної гвинтівки»; «Пластун»; «Метання гранати».

Додатково учасники вивчали матеріальну частину стрілецької зброї, покращували свої знання з медицини та мінної небезпеки. Також джури розвивали творчі здібності на локації «Психо-соціальна підтримка» від представників Товариства Червоного Хреста, мали зустріч з військовослужбовцями Збройних сил України та волонтером, засновником «Патріотичного музею АТО», – Олексієм Святенком.

Як результат роботи, на III (Всеукраїнському) етапі Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри „Сокіл“ („Джура“) „КАРПАТСЬКА СІЧ -2024“ (старша вікова група) рій „ПЕКЕЛЬНА ХОРУГВА“ Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №28 імені Т. Г. Шевченка здобув I місце на етапі „Смуга перешкод“ та показав високий рівень підготовки в інших етапах змагань.

Обласними закладами позашкільної освіти впродовж 2023/2024 навчального року проведено й інші масові заходи. Зокрема, відбувся обласний етап Всеукраїнської краєзнавчої акції учнівської молоді „Україна пам'ятає і Світ не забуде“, Регіональний відкритий фотофестиваль „Осінні барви Мошногір“, обласний етап Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти „Земля – наш спільний дім“, обласний етап Всеукраїнського юнацького фестивалю „В об'єктиві натураліста“, заочний обласний конкурс „Збережемо першоцвіти“, обласний етап Всеукраїнського зльоту шкільних лісництв, обласний етап Всеукраїнських відкритих змагань з автотурнірного спорту серед учнівської молоді (трасові моделі), обласний етап Всеукраїнського гуманітарного конкурсу „Космічні фантазії“, обласний етап Всеукраїнської виставки-конкурсу науково-технічної творчості учнівської молоді „Наш пошук і творчість – тобі, Україно!“, обласна виставка-конкурс „Мистецтво оригамі“, обласний етап Всеукраїнського конкурсу на написання есе „Війна за СВІЙ шлях“ (дитячий погляд), обласний етап Всеукраїнської виставки-конкурсу „Знай і люби свій край“, обласні відкриті змагання з автотурнірного спорту (кордові моделі у приміщенні) пам'яті Анатолія Кошового серед учнівської молоді, обласний етап Всеукраїнських змагань учнівської молоді з судномодельного спорту, обласний етап Всеукраїнських відкритих змагань учнівської молоді з ракетомодельного спорту, обласний етап заочного Всеукраїнського конкурсу робіт юних фотоаматорів „Моя Україно!“, обласний краєзнавчий фестиваль „Мій край – моя гордість!“, щорічна учнівська патріотична конференція „Герої серед нас“, II учнівська патріотична онлайн-конференція „Славетні українці Черкащини, які змінили світ і Україну“, присвячена 70-й річниці створення Черкаської області тощо.

На базі КЗ „Черкаський обласний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді ім. Павла Наконечного Черкаської обласної ради“ в онлайн-режимі традиційно відбулася IX Всеукраїнська історико-краєзнавча конференція учнівської молоді „Державотворчі процеси в Україні: через віки в XXI століття“. До заходу долучилися понад 200 учасників з 23 регіонів України.

Загалом позашкільною освітою в Черкаській області упродовж 2023-2024 років було охоплено близько 37 тисяч дітей та молоді.

Високою є результативність участі команд та окремих вихованців позашкільної освіти в обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах і змаганнях. Так, команда учнівського лісництва з Черкащини „Різна криниця“, що діє на базі філії „Звенигородське лісове господарство“ посіла II місце у Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв. Представники Черкащини в добірку області принесли перемогу у чемпіонаті України із судномодельного спорту.

Загалом вихованці закладів позашкільної освіти на всеукраїнських конкурсах і змаганнях вибороли 255 нагород, 104 з яких – це перші місця. У міжнародних змаганнях та конкурсах – 46 нагород, 18 з яких – найвищого рівня. Крім цього, учні-члени Малої академії наук на Всеукраїнському рівні вибороли 30 призових місць, з них два перших. На Міжнародних змаганнях МАНівці здобули 14 нагород, 7 з яких – найвищого рівня.

У плануванні і здійсненні обласних заходів велике значення надається загальному спрямуванню щодо залучення учнівської молоді до суспільно корисної праці, до участі у волонтерських проєктах для перемоги українського народу над агресором, єднання нації заради майбутнього України, поваги до Збройних сил України.

У нашій сучасній сьогоденності **волонтерство** стало стилем життя, невід'ємною частиною глобального зусилля з примирення та відновлення, особливо після 24 лютого 2022 року. Волонтерство під час війни відображає громадянську солідарність та бажання допомогти тим, хто переживає важкі часи в цей складний час. Сучасна війна є новим викликом і наразі педагогічні працівники беруть участь у волонтерській діяльності, вони збирають продукти харчування для біженців, діючи в різних напрямках. Кожен громадянин нашої неньки-України на своєму фронті самовіддано воює за свою країну як волонтер, журналіст, хакер, кухар, водій, митець, учень, вихованець тощо. У закладах освіти області функціонує 707 шкільних волонтерських загонів, які об'єднують понад 10 тис. учнів. Юні волонтери надають шефську допомогу понад 5,8 тис. осіб, які цього потребують, у тому числі близько 2 тис. родинам учасників АТО/ООС, Революції Гідності, воїнів-захисників України від російського вторгнення.

То ж педагоги та учні:

- на постійній основі проводили ярмарки та на отримані кошти купували та відправляли ліки на ЗСУ;
- шили балаклави і кікморі;
- збирали одяг для біженців, тканину та матеріали на виготовляти маскувальних сіток;
- приймали переселенців у закладах, організовували і проводили майстер-класи для внутрішньо переміщених дітей;
- працювали в пункті видачі гуманітарної допомоги;
- виготовляли обереги, прапори, браслети, ляльки-мотанки, які передавалися ЗСУ;
- брали участь у прибиранні вулиць міста, парків;
- пекли піци, ліпили вареники.

Триває реалізація волонтерського проєкту „Наша підтримка – запорука Перемоги“, ініційованого Управлінням освіти і науки обласної державної адміністрації ще у травні 2022 року. Його мета полягає у моральній та матеріальній підтримці школярами та педагогами поранених воїнів, які перебувають на реабілітації у закладах охорони здоров'я області.

Співпрацюють заклади і з військовими частинами. До прикладу, колективом Черкаської санаторної школи Черкаської обласної ради організовано тісну співпрацю з однією з військових частин. Воїнам систематично передаються продукти харчування, листи, обереги. У школі проводяться концерти, благодійні ярмарки та аукціони, у результаті яких впродовж 2023-2024 навчального року зібрано 980 тис. грн на потреби воїнів ЗСУ. Випускники 2024 року, продовжуючи традиції благодійності закладу, ініціювали акцію подяки воїнам за можливість навчатися. Від педагогічного колективу, учнів та батьків військовим було передано два дрони і РЕБ „Синиця“. Загалом за період з 2014 року до сьогодні в закладі було зібрано понад 3 млн грн. Крім цього, зібрано кошти та придбано вже другий позашляховик, який передано одній з бригад територіальної оборони в Черкаській області.

І таких прикладів можна наводити дуже багато. Загалом упродовж навчального року учасниками освітнього процесу закладів освіти області для потреб сил оборони України зібрано та передано близько 100 млн грн.

Створення оптимальних умов для самовираження і самоутвердження кожної дитини як індивідуальної й самобутньої особистості у сфері виховання неможливе без посилення ролі учнівського самоврядування, дитячих та юнацьких громадських організацій. Саме тому з метою формування соціально активного громадянина України, суб'єкта власного життя та соціальної творчості, а також для згуртування дітей та юнацтва на суспільно корисні справи патріотичного, екологічного, культурного, соціального спрямування, виявлення, розвитку і підтримки здібностей, талантів, лідерських якостей старшокласників в Черкаській області з 2006 року діє досить потужний орган учнівського самоврядування – Ліга старшокласників Черкащини. Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну патріотично спрямовані справи Ліги стали основою діяльності усіх районних, міських та шкільних осередків Ліги старшокласників, адже **любов до Батьківщини** є однією із визначальних рис справжнього соціально-активного громадянина. І саме патріотизм становить найважливішу ціннісну основу будь-якого суспільства і виступає суттєвим внутрішнім мотивом для саморозвитку і розкриття всіх потенційних можливостей кожної особистості у духовній, економічній і соціальній сферах життя суспільства.

Діяльність осередків Ліги старшокласників у минулому році була спрямована на посилення ролі лідерів учнівського самоврядування у патріотичній та волонтерській роботі. У 2024 році актив Ліги взяв участь у Всеукраїнському конкурсі волонтерських проєктів Корпусу Миру і виборов перемогу. Лідери Ліги старшокласників Черкащини провели низку зустрічей з американськими однолітками зі штату Огайо і розповіли їм про досвід волонтерської діяльності старшокласників Черкащини. Зустрічі відбувалися у дружній, щирій атмосфері. Американські діти з міста Толедо з цікавістю дізнавалися про буденне життя українських дітей та їхній вагомий внесок у допомогу ЗСУ. Завдання учнівської спільноти області на рівні з дорослими нести правду про події в Україні, використовуючи всі наявні засоби для цього. Волонтерство розвиває соціальні, громадянські та емоційні навички, які є ключовими для концепції Нової Української Школи. Такі зустрічі допомагають нести інформацію про справжній стан речей безпосередньо своїм одноліткам з іншої країни, про те, чим і як живуть діти в Україні. Ця робота надзвичайно важлива і необхідна у час, коли росія веде війну не тільки на полі бою, а й на інформаційному фронті. Тож старшокласники використали можливість і зробили все від них залежне, щоб донести справжнє інфо про стан речей в нашій державі.

Особливо важливо підкреслити, що освітяни області, організовуючи освітній процес, здійснювали виховання молоді не лише на прикладах історії становлення української державності, а й на сучасних прикладах відважних і героїчних вчинків захисників України - ветеранів російсько-української війни. Саме з цією метою проводилися зустрічі на Всеукраїнському рівні у клубі лідерських **ініціатив «Полігон»**, який працює на базі Українського державного центру позашкільної освіти, і до роботи якого долучаються лідери Черкащини. За минулий рік проведено низку зустрічей з учасниками російсько-української війни, з фахівцями у сфері ментального здоров'я, інформаційної гігієни. На заходах, які ініціювалися Лігою старшокласників Черкащини, також завжди були присутні воїни ЗСУ, і старшокласники мали можливість почути живі історії з життя справжніх патріотів, які відстоюють своє законне й невід'ємне право бути господарями на власній землі.

Проведено лідерський ed-Camp для старшокласників міста Черкаси та області, в якому взяли участь близько 200 учнів. Такі навчання заохочують і мотивують, як дітей, так і їхніх наставників, адже локації організовано таким чином, щоб прокачати їхні soft-skills з усіх питань, які їх турбують, у тому числі патріотичні та волонтерські локації.

Цього року Лігою старшокласників Черкащини проведено Всеукраїнський форум «LIGA-FEST» до 70-річчя Черкаської області. До ювілею області лідери учнівського самоврядування області реалізували 2 проєкти: створення рекламних відеороликів «Запрошуємо на гостину» і моделей реконструкції історичних пам'яток Черкащини «Ми – частинка долі України». У своїх роботах старшокласники у співпраці з педагогічними працівниками та батьками продемонстрували свою любов до власної малої Батьківщини.

Завдяки широкому використанню інформаційно-комунікаційних технологій Лігою старшокласників Черкащини реалізується Інтернет-проєкт **«Ми – патріоти Черкащини»**, який містить шість підпроєктів:

- «Пишаємось тобою, рідний краю!»;
- «Патріоти на захисті Батьківщини!»;
- «Я – свідомий громадянин України!»;
- «Покращуємо життя своєї громади!»;
- «Збережемо природу заради майбутнього!»;
- «Бути здоровим – це здорово!».

Засади розвитку національно-патріотичного виховання закладено в Обласній цільовій програмі національно-патріотичного виховання в Черкаській області на 2021-2025 роки. Згідно з нею передбачається співпраця освітян з громадськими організаціями, які організовують та проводять патріотичні табори та збори, вишколи, фестивалі та інші заходи патріотичного спрямування. До прикладу, Фестиваль нескореної нації «Холодний Яр». Для урізноманітнення форм і засобів національно-патріотичного виховання та туристсько-краєзнавчої роботи з учнівською молоддю освітяни активно взаємодіють з громадськими організаціями: ГО «Поклик Яру», Черкаський обласний осередок громадської організації «СОКІЛ СВОБОДИ», Черкаський об'єднаний МТЦК та СП, «Патріотичний музей АТО», Товариство Червоного Хреста України та інші.

У минулому році освітяни області значну увагу спрямовували на **охорону ментального здоров'я школярів, забезпечення їхнього психологічного благополуччя та надання педагогічної підтримки**. Проблема захисту ментального здоров'я загострилася з початком повномасштабної війни, тому дбати про своє психічне здоров'я стало базовою необхідністю кожного учасника освітнього процесу.

У комунальному навчальному закладі «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» проводиться велика робота із цього напрямку. У рамках реалізації програми «Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі на 2020-2024 роки» працівники навчально-методичного центру психологічної служби проводять масові та сертифікаційні заходи для педагогічних працівників та працівників психологічної служби закладів освіти області. Зокрема, освітній форум «Психологічний супровід вимушено переміщених осіб та біженців: техніки кризової інтервенції», проведений спільно з працівниками кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту; методичні інструктажі; студії для керівників та працівників психологічних служб, професійних спільнот, відповідальних за роботу психологічної служби («Циклограма діяльності психологічної служби в умовах воєнного стану», «Соціальна адаптація внутрішньо переміщених сімей з дітьми»), коворкінг «Дитина у воєнний та післявоєнний період. Безпека. Підтримка. Допомога», який став складовою науково-методичного тижня «Актуальні питання професійної діяльності педагогічних працівників у воєнний та післявоєнний час», майстер-клас для практичних психологів м. Черкас з теми «Шляхи мінімізації впливів війни в роботі працівника психологічної служби».

Лідери Ліги старшокласників Черкащини долучалися до проведення регіональних заходів з програми ментального здоров'я «Ти як?», ініційованої Першою

леді України Оленою Зеленською. Зокрема, лідери стали активними учасниками навчального інтенсиву з регіональним координатором програми «Ти як?»; брали участь у заході «Стійкість молоді - сила Нації»; регіональному форумі «Осмислення. Цінності та Історії Стійкості»; у заході «Війна очима дітей. Два роки стійкості та незламності» та ін. Лідери ініціювали та реалізували проєкт постерів «Мрії, обпалені війною» для дітей з числа внутрішньо-переміщених осіб. Цей проєкт був презентований не лише на всеукраїнському, а й на міжнародному рівні.

Співпраця з представниками громадянського суспільства, зокрема з Центром підтримки переселенців «Я – Маріуполь», БО «Благодійний фонд забезпечення внутрішньо переміщених осіб», сприяє соціальній інтеграції та емоційній стабільності дітей ВПО у Черкаській територіальній громаді. До участі в обласних заходах запрошуються фахівці у галузі культури, мистецтва та музейної справи, активні представники громад. З метою підтримки дітей у соціально-психологічній сфері проводилися арт-терапевтичні тренінги «Мрій! Дій!», «Моя сила!», «Заняття з Хібуки!» за методом Хібуки-терапії та використання арт-терапевтичних практик.

У комунальному навчальному закладі «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» функціонує постійно діюча Школа класного керівника. І основною темою для обговорення її слухачами є «**Організація безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану. Зона відповідальності та ризику**».

В програмі Школи:

- Психологічний практикум «4 навички самопомогти, відновлення та стресостійкості в учасників освітньої взаємодії».
- Майстер-майнд «Психологічні особливості врегулювання проявів агресивності в учасників освітньої взаємодії».
- Полілог «Психологічні особливості невербальної комунікації у педагогічній взаємодії».
- Майстер клас «Роль класного керівника у створенні безпечного освітнього середовища».
- Психологічний хаб «Актуальні питання створення психологічно безпечних умов для навчання та розвитку здобувачів освіти».
- Інформаційний дайджест «Законодавчо-правове регулювання безпечного освітнього середовища в закладі освіти та Алгоритм створення Кодексу безпечного освітнього середовища».

За час існування Школи класного керівника вже **411 педагогів області** пройшли тут навчання.

Для підвищення ефективності виховної роботи у справі формування соціально-активного громадянина варто продовжити роботу над проєктами та завданнями, які започатковані раніше, а також зосередити увагу на реалізації **ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024/2025 НАВЧАЛЬНИЙ РІК**.

Пріоритет 1. Формування української громадянської ідентичності – здійснення заходів, спрямованих на утвердження патріотизму, громадянської свідомості й активної громадянської позиції дітей та молоді, розвитку громадянської ідентичності.

Пріоритет 2. Військово-патріотичне виховання – здійснення заходів, спрямованих на розвиток допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання на основі традицій національно-визвольних змагань українців, захисту незалежності та територіальної цілісності України, підвищення престижу військової служби, громадського сприяння безпеці та обороні України.

Пріоритет 3. Духовно-моральне виховання – популяризація та розвиток національної духовно-культурної спадщини українського народу, моральне та духовне виховання молоді.

Пріоритет 4. Ментальне здоров'я нації - створення комфортних умов для учасників освітнього процесу.

В умовах сьогодення **пріоритетне завдання педагогів** – не просто навчити, дати знання з певного предмета, забезпечити виконання освітніх програм, а порадити та окреслити життєві орієнтири. Необхідно навчити дітей долати невизначеність та складність, умінно вчитися самостійно, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя – своє власне й родини, співпереживати й дипломатично вирішувати конфлікти, долучатися до підтримки ЗСУ та допомагати дітям із числа ВПО.

Складність сучасних виховних проблем потребує комплексного підходу у їх розв'язанні та розвитку соціально-педагогічної парадигми виховання. Основою нової парадигми, а відтак і **основою виховання** виступають особистість дитини, визнання її найвищою цінністю, орієнтація педагога на гуманізм, демократичні принципи спільної з дитиною життєдіяльності.

Головне завдання вчителя – навчитись створювати і використовувати у шкільному житті ситуації, в яких знання і дії були б злиті та дозволили б фіксувати динаміку духовно-морального розвитку дитини, суть якого полягає у вмінні дитини самостійно, а іноді за допомогою вчителя, реалізувати свої здібності. **Вчитель має допомогти дитині** розвиватись від елементарних навичок поведінки до більш високого рівня, для якого необхідні самостійність у прийнятті рішень і моральний вибір.

Через те, що освітні заклади набули автономного статусу, планування виховної діяльності здійснюється відповідно до специфіки та традицій закладу, особливостей розвитку громади. Немає єдиних підходів до написання планів з виховної роботи.

Основним цільовим напрямом має стати забезпечення безпекової складової здоров'я особистості, забезпечення її фізичного, психічного, соціального і духовного благополуччя.

Формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості в дітей та молоді повинно здійснюватися на прикладах героїчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, зокрема, від княжої доби, українських козаків, Українських січових стрільців, армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, Української повстанської армії, українців-повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху. Також національно-патріотичне виховання здійснюється на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні у 2004, 2013-2014 рр., Героїв Небесної Сотні, учасників антитерористичної операції та операції об'єднаних сил у Донецькій та Луганській областях, спротиву окупації та анексії Автономної Республіки Крим російською федерацією, війни російської федерації проти України.

Важливо розширювати партнерські взаємини з іншими країнами, громадами, громадськими організаціями. Для забезпечення якості виховання в закладах освіти варто проводити практично-орієнтовані семінари, тренінги, освітні пленери, воркшопи, ділові ігри для педагогів та дітей, з метою осмислення сучасних викликів виховання, персоналізації підходів до роботи.

Через воєнні дії в країні та їх вплив на ментальне здоров'я кожного, а саме зростання стресу, тривожності, посттравматичного стресового розладу тощо значно зростає необхідність психологічної підтримки всіх учасників освітнього процесу; надання спеціалізованої допомоги для подолання емоційних та психічних труднощів. А процес повернення в громадське життя та соціальна адаптація вимагають специфічних стратегій та підходів; зростання інтересу до питань психічного здоров'я та підтримки в умовах військових конфліктів.

Отже, дорогі колеги! Тримасмо стрій! Віримо в Україну та наближаємо нашу Перемогу!